

ÇUKUROVA TÜRKMEN EMİR'ÜL ÜMERALİĞİNİN KURULUŞU: DULKADİROĞULLARININ ORTAYA ÇIKIŞI

Çiğdem KIRANŞAN*

Özet

1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra kitleler halinde Anadolu'ya gelen Türkler kısa zamanda Anadolu'nun bir Türk yurdu haline gelmesinisağladı. Bu arada günümüzde Ortadoğu diye anılan bölge de sükûnete kavuşmuş ve yörede Türk yönetiminde belirli bir düzen hakim kılınmıştı. Ancak XIII. yüzyılın başlarında ortaya çıkan Moğol istilası her şeyin alt üst olmasına yetti. Horasan ve Azerbaycan'dan hareketle Moğolların önünden çekilen Türkmenler Memlûk Sultanı Baybars tarafından Antakya'dan Gazze'ye kadar uzanan sahaya yerleştirilirken beylerine de dirlikler tahsis edildi. Bu Türkmenler zamanla Bilâdü'sş-Şamolarak adlandırılan Kuzey Suriye ve günümüz Türkiye'sinde Güneydoğu Anadolu ile Çukurova denilen yörelere yayıldı. Bunlardan zamanla Dulkadiroğulları beyliğini kuracak olan gruba Memluklar tarafından bütün Türkmenlerin emiri manasına Türkmen Emirü'l-Ümeralığı görevi tevdi edildi.

Dulkadiroğulları beyliği yaklaşık iki asır boyunca (1337-1522) Elbistan ile Maraş merkez olmak üzere Harput'tan Kırşehir'e, Bozok-Sivas' hattından Hassa'ya kadar yayılan bölgede hüküm sürecektir. Oğuzların Bozok koluna mensup olduğu söylenen Dulkadirli hanedanının kesin olarak hangi boya mensup olduğu bilinmemekle birlikte çoğunluğu konar-göçer olan Dulkadir halkını Bayat, Avşar ve Beğdili boyları oluşturmaktaydı.

Dağlık bir bölgede teşekkül eden Dulkadiroğulları beyliğinin sürekli itaat altında tutulması pek mümkün olmamıştır. Nitekim tâbî oldukları Memlûkluların dahi bu beylik üzerinde tam bir otorite tesis edemediği bilinmektedir. Dolayısıyla oldukça stratejik bir konumda yer alan ve Çukurova Ermenilerinin gelişmesini önleyen Dulkadiroğulları beyliğinin ortaya çıkışı bu dönemde Osmanlı, Memluklu,

* *Uzman, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD, e-mail:cigdemkiransan@gmail.com
MALATYA/TÜRKİYE*

BİBLİYOGRAFYA

- A. GRİGOR, Mogol Tarilli, (nşr., H.D. Andreasyan), İstanbul 1954
- ACAR, Abdurrahman “*Memlukler ile Dulkadirlielerin Maraş Üzerindeki Nüfuz Mücadelesi (Karaca Bey 1337-1353) Zamanı*” Kahramanmaraş Sempozyumu I, (6-8 Mayıs Kahramanmaraş 2004), İstanbul 2005.
- AKSARAYÎ, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, [nşr., Mürsel Öztürk], Ankara 2000
- ALTINÖZ, İsmail, *DulkadirEyaletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, Kahramanmaraş 2011
- ARİFİ PAŞA, *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları Hükümeti*, (nşr., Y. Alparslan), Kahramanmaraş 2011
- ARSLANYÜREK, Yaşar, “*Dulkadir Beyliği'nin kuruluşu ve Zeyneddin Karaca Bey*”, Uluslararası Dulkadirli Beyliği Sempozyumu II, Kahramanmaraş 2012
- Aşıkpaşaoğlu Tarihi, (nşr., Atsız), İstanbul 2014
- CHAHEN, Claude, *Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi*, (nşr., Y. Yücel vd.) Ankara 1988
- CLAUDE, *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*, İstanbul 1979
- CÖHCE, Salimi, “*Doğu Akdeniz Çevresinde Türk Hakimiyetinin Tesisi*”, Ortadoğu'da Osmanlı Dönemi Kültür İzleri Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri I (Hatay 25-27 Ekim 2000), Ankara 2001
- DÖĞÜŞ, Selahattin, “*Maraş'ta Türkmen Aşiretleri*”, Kahramanmaraş Sempozyumu I, (6-8 Mayıs Kahramanmaraş 2004), İstanbul 2005.
- Eliaçık, Muhittin, “*Dulkadirli Cemaatlerinin Hasılatına Ait Bir Tahrir Defteri Üzerine*”, Uluslararası Dulkadirli Beyliği Sempozyumu II, Kahramanmaraş 2012, s. 129.
- EROL, Mehmet, *Halep Türkmenleri*, Ankara 2012
- ERSAN, Mehmet, *Selçuklular Zamanın da Anadolu'da Ermeniler*, Ankara 2007
- Evliya Çelebi, *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi IV/1*, (nşr., S. Ali Kahraman vd.), İstanbul 2010
- GÖKHAN, İlyas -E. Kasım BAL, *Dulkadirli ve Bayezidli İdareciler (1700-1850)*, Kahramanmaraş 2013
- GÜNDÜZ, Tufan, *Danişmendli Türkmenleri*, İstanbul 2005
- GÜNDÜZ, Tufan, “*Dulkadirli Türkmenleri*”, Kahramanmaraş Sempozyumu I, (6-8 Mayıs Kahramanmaraş 2004), İstanbul 2005.
- GÜNDÜZ, Tufan, *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri*, İstanbul 2007
- HURÇ, Ramazan, “*Dulkadirli Beyliği Döneminde Gökşun(1337-1522)*” Uluslararası Dulkadirli Beyliği Sempozyumu II, Kahramanmaraş 2012
- İBN BİBİ, *El-Evamirü'l-Alâ'iyeyfi'l-Umuri'l-Alâiyye; Selçuknâme*, [nşr., M. Öztürk], Ankara 2014
- İBN ŞEDDAD, *Bay-bars Tarihi*, (nşr., M. Şerefeddin Yaltkaya), İstanbul 1941
- KAFALI, Mustafa, *Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi*, Ankara 1998
- KAFESOĞLU, İbrahim, *Selçuklu Tarihi*, İstanbul 1972
- KARAMANLI NİŞANCI MEHMET PAŞA, *Tevarih i Ali Osman/Osmanlı Sultanları Tarihi*, [nşr., Konyalı İbrahim Hakkı], İstanbul 1949
- KÖYMEN, M. Altay, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi II*, Ankara 1984
- KÖYMEN, Mehmet. A., “*Anadolu'nun Fethi*”, Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi (1961), Ankara 1962, (Ayrı Basım)
- KURT, *Yılmaz Çukurova Tarihinin Kaynakarı III*, Ankara 2005, s.23
- M. BROSSET, *Histoire de la Georgie I, S.-Petesburg 1849*
- M. YİNANÇ, “*Dulkadirtiler*”, İA/IV, İstanbul 1993
- MAKRİZİ, Takiüddin, *es-Sülük li-Marifet-i Düveli'l-Mülük III*, Beyrut 1997
- MAKRİZİ, Takiüddin, *Tarihü'lkebirü'l-Muqaffa*, (nşr., Muhammed el Şeybani) Kuwait
- MEHMET NEŞRÎ, *Kitâb-ı Cihân-nümâ I*, (nşr. F.R. Unat-M.A. Köymen), Ankara 1987

- MERÇİL, Erdoğan, *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, Ankara 2000
- MUHAMMED EN-NESAWÎ, *Histoiredu Sultan Djelaled-Din Mankobirti; PrinceduKharezm*, [nşr., O. Houdas] Paris 1891
- N. BRYENNİOS, *Tarihin Özü; Anadolu ve Rumeli'de 1070-1079 Döneminin Tarihi*, (nşr., Bilge Umar), İstanbul 2008
- ÖZTÜRK, Mehmet, *Oğuz Türkleri*, İstanbul 2007
- S. GRİGOREVİÇ AGACANOV, *Oğuzlar*, (nşr., Ekber N. Necef vd.), İstanbul 2004
- SOLAK, İbrahim, *"XVI.yüzyılda Maraş ve Çevresinde Dulkadirli Türkmenleri"*, <http://www.academia.edu/862493/XVI>. [26.05.2015], s.110vd.
- SPULER, Bertold, *İran Moğolları* (Siyaset, İdare ve Kültür İlhanlılar Devri,1220-1350), (nşr., Cemal Köprülü), Ankara 1957
- SÜMER, Faruk *"Anadoluda Moğollar"*, Selçuklu Araştırmaları Dergisi I /1969, Ankara 1970
- SÜMER, Faruk, *"Dulkadir Elini Meydana Getiren Oymaklar"*, Kahramanmaraş 1. Kurtuluş Sempozyumu (10-11 Şubat 1986), Ankara 1987
- SÜMER, Faruk, *Oğuzlar (Türkmenler)*, İstanbul 1999
- ŞEKER, Mehmet, *"Anadolunun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde Maraş Bölgesi ve Bölgeye Yerleşen Türk Boyları"*, Kahramanmaraş Sempozyumu I, (6-8 Mayıs Kahramanmaraş 2004), İstanbul 2005.
- ŞEŞEN, Ramazan, *Haclılar Önünde Sultan Baybars*, İstanbul 2003
- TURAN, Osman, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, İstanbul 1980
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, *Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 2003
- YAKAR, Serdar *"Dulkadirli Beyliğini oluşturan Türkmen Boyları ve Cerid Türkmenleri"*, *Uluslararası Dulkadirli Beyliği Sempozyumu II*, Kahramanmaraş 2012
- YALMAN (YALGIN), *Ali Rıza, Cenupta Türkmen Oymakları II*, (nşr., Sabahat Emir), İstanbul 1993
- YINANÇ, Refet *"VI. yüzyılda Maraş Sancağının Nüfus Yapısı"* *Kahramanmaraş 1. Kurtuluş Sempozyumu (10-11 Şubat 1986)*, Ankara 1987
- YINANÇ, Refet, *Dulkadir Beyliği*, Ankara 1989
- YÜCEL, Yaşar, *Eretna Devleti Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti- Mutahharten ve Erzincan Emirliği II*, Ankara 1989
- ZEKERİYA KAZVİNİ, *Athâr el-Bilâd ve Ahbâr el-İbâd*, Beyrut 1960